

Una reflexió del temps dins de la societat actual

Clara Espinosa Munt (Universitat de Barcelona)

Antich, X.; Comellas, M^a. J.; del Pozo, J. M.; Subirats, M.
(2017). *Les dimensions del temps*. Barcelona, Arcàdia.

La publicació del llibre *Les dimensions del temps* es va dur a terme en ocasió pel cinquantè aniversari de l'Escola Frederic Mistral, fundada l'any 1967. El contingut d'aquesta obra constitueix una pinzellada de les conferències que es van pronunciar entre els mesos de febrer i març de 2017 dins del cicle «Reflexions a l'escola». Les aportacions que conformen aquest llibre corresponen a Maria Jesús Comellas, Marina Subirats, Xavier Antich i Joan Manuel del Pozo. Val a dir que les idees proporcionades per aquests autors són exquisides ja que promouen un punt filosòfic sobre la qüestió del temps. La composició narrativa és dividida en quatre epígrafs, en els quals cada ponent exposa les seves idees relacionades amb el temps com element transcendent del llibre. Per tal que no sigui gaire feixuc llegir aquesta ressenya, s'ha dividit en apartats d'acord amb el llibre.

Maria Jesús Comellas. El context espai-temporal: interpretacions i distorsions

El primer punt que s'apunta en aquest primer epígraf és el temps com a factor present en les nostres vides. No cal pensar-hi gaire, ja que expressions temporals com ara «Quina hora tens?» o bé «Fa molta estona que t'has llevat?» són comuns en el nostre dia a dia. També s'exposa l'angoixa que

bona part de la societat té sobre el temps, és a dir, el fet de no poder-lo aturar ni controlar. D'aquesta manera, per tal de gestionar correctament aquest nequit que provoca el pas del temps, els éssers humans han d'adaptar-se al temps a través d'estratègies.

Per entendre el temps com a factor que influencia a la vida de les persones s'ha d'observar detingudament en el vocabulari que s'empra per parlar del temps. El vocabulari principal són dia i nit, matí i tarda, vespre i nit. També s'esmenta que l'espai i el temps són elements claus que ajuden a organitzar les activitats individuals i socials que es realitzen diàriament. Altrament, l'autora invita al lector a reflexionar detalladament sobre quina influència té el temps en la vida social i personal. Per una banda, el temps social és el procés que permet la socialització i l'adaptació de l'individu a la societat, destacant que és necessari i fonamental pel desenvolupament de la persona.

Per l'altra banda, el temps personal consisteix en un desenvolupament de caràcter interior que segons l'autora recomana que sigui acompanyat. En relació amb el temps social que s'ha esmentat anteriorment, resulta interessant donar-li un cop d'ull a l'exemple que l'autora Maria Jesús Comellas proposa en relació amb aquest punt.

D'acord amb la seva exemplificació, l'autora fa referència a les tres etapes de la infantesa que es consideraven a principis del segle xx; Infantesa (des dels nou fins als dotze anys), adultesa (en el moment que es podia anar a treballar fins els seixanta-cinc) i la vellesa (a partir dels seixanta a setanta anys). Després d'haver exposat les etapes anteriors, s'han d'entendre juntament amb el context històric que es viu, ja que en aquella època industrial l'única sortida viable era treballar a la fàbrica.

Aquest exemple té una explicació ben clara, atès que el temps social d'aquella època era ben limitat i estructurat, més encara si es té en compte que la vida de la població de classe obrera consistia en poder aportar un ingrés econòmic a la família. Segons el que s'ha comentat, tots els membres de la família, inclosos els infants majors de dotze anys eren obligats a treballs forçosos a les fàbriques. En cap moment, s'entén portar els infants a l'escola com una inversió ja que les necessitats i les pressions del temps social (industrialització) van exercir una gran influència en el temps personal de tots aquelles persones, ja fossin infants o adultes.

Seguidament, el capítol ens indica com la Declaració Universal dels Drets dels Infants (1959) promou un canvi radical del temps personal, redistribuint-ho així amb les seqüents fases. La Infantesa (des dels zero fins als divuit anys) afegint així, com a població que s'ha de protegir davant de qualsevol perill o amenaça. Dins d'aquesta etapa, s'hi troben subgrups com ara infància (0-6), segona infància (6-10), pubertat (12-14) i l'adolescència (14-18). A més, també no s'ha d'oblidar d'esmentar l'adultesa, que com s'ha comentat

prèviament amb la infantesa, també té alguns subgrups: joves (19-35), adults (35-65) i sèniors (65-80). En fi, la idea que la professora Comellas proposa és que en l'etapa de l'adultesa es sequeixen buscant perfils específics per determinar quins són els criteris de cada subgrup de manera no discriminatòria.

Marina Subirats. El temps com a dimensió social: paradoxes del nostre temps

Les perspectives del temps són ben diverses d'acord amb la societat en la qual es viu i així la professora Subirats proporciona dos tipus de models, per una banda, la societat antiga i, per l'altra, la societat moderna. Ambdós models de societat plantegen els punts de regulació de la societat des de «*inner directed*» i el «*other directed*» que, en català, significa dirigits des de dins i des de fora. El punt «*inner directed*» consisteix en com l'individu decideix gestionar la seva vida d'acord amb la seva forma de viure i costums. Al seu torn, el punt que fa referència a «*other directed*» estriba en com l'individu ha de seguir les normes imposades per la societat, fins al punt que si decideix incomplir-les rep un càstig exemplar. D'acord amb el que s'ha comentat anteriorment, la professora Marina Subirats proposa una qüestió a reflexionar: quina és la societat millor per viure, aquella que utilitza la direcció des de dins o des de fora?

A continuació, l'autora exposa la dificultat per respondre la pregunta i reflexiona tot afegint que, generalment, les societats més avançades i modernes són les que deixen la direcció de la vida de les persones des de dins. Ara és hora d'esmentar quines són les perspectives que l'autora mostra sobre

cada societat. Per una banda, la societat antiga que constitueix un sistema cíclic, és a dir, la naturalesa com a punt principal de la societat. La societat gira entorn la naturalesa ja que el treball que s'hi produeix és animal i humà, d'aquesta manera, es caracteritza com una societat de baixa productivitat. Un exemple ben clar és quan Catalunya era una societat agrícola i tothom cultivava les seves terres independentment. Com es pot veure, no hi havia cap vincle que relacionés la societat entre ella i, per tant, no hi havia una preocupació del temps. És per aquesta raó que pocs rellotges s'han trobat en la Catalunya agrícola. Això sí, els únics factors externs que donen una pauta a la societat són la religió i l'església, una exemplificació d'aquest aspecte es manifesta en els diumenges com a dia festiu.

Per l'altra banda, la societat moderna té una gran influència amb el model capitalista i, per consegüent, canvia radicalment la concepció de vida i temps en relació amb la societat antiga. L'autora fa referència al llibre de *L'ètica protestant i l'esperit del capitalisme* (1905) de Max Weber i exposa com la perspectiva de la religió s'ha modificat. La religió i el capitalisme defensen que tots aquells individus que tinguin un èxit social i econòmic seran salvats per Déu. Per tal d'arribar a aquest objectiu diví és crea una carrera social amb l'objectiu d'adquirir més benefici econòmic possible, la qual cosa genera angoixa i ansietat a la societat. D'acord amb el que s'ha mencionat anteriorment, les societats tenen diversos punts de vista sobre el temps d'acord amb el context històric que es viu. Fet i fet, aquest determina una influència a la societat a l'hora d'adquirir els pensaments i valors.

Xavier Antich. Les traces del temps. L'experiència, la memòria, els fantasmes

Podem afegir que Xavier Antich exposa que la vida està marcada per l'organització del temps i com l'ésser humà recorda el temps passat, viu el temps present i projecta un futur. La perspectiva de l'autor en relació amb el temps és de caràcter més artístic ja que fa referència a molts quadres o fotografies que hi tenen una relació propera al temps. Una exemplificació del pas del temps que Antich proposa rau en les diverses fotografies que va realitzar el fotògraf Nicholas Nixon a quatre germanes de New Canaan (USA), des de l'any 1975 fins al 2016. En cada fotografia que Nixon fa, s'hi veuen diferències i canvis en les germanes, com el pas del temps arruga les seves pells i tenyeix els seus cabells de blanc. A més d'afegir exemples fotogràfics per donar èmfasi al temps també ho fa amb citació pintoresca com ara l'obra del gran Hans Baldung «Les tres edats i la mort», on s'hi pot veure com la mort s'emporta la dona vella i la dona jove del quadre. Tampoc s'ha d'oblidar la gran obra de l'Anunciació de Maria de la Scuola Grande di San Rocco de Venècia. El capítol està replet d'artistes que pinten la duració del temps com Vermeer o Caspar David Friedrich en l'obra «Viatger sobre un mar de núvols». D'acord amb aquesta darrera obra, s'hi tracta per una banda, el temps objectiu (la natura, el món) i, per l'altra, el temps subjectiu (interior).

Joan Manuel del Pozo. Pensaments i vivències del temps humà

Finalment, Joan Manuel del Pozo exposa una pregunta per reflexionar: Puc viure bé el temps de la meva existència

en comptes de viure'l malament? Què vol dir viure bé? Fa una reflexió filosòfica de com és el temps i esmenta la importància que té l'educació ja que promou la creació de persones que puguin ser capaces de canviar el món. A més a més, destaca la importància de l'educació i l'ensenyança del temps (costums=passat i tarannà=futur). Crec convenient poder afegir dues frases del capítol per tal de tancar la idea general. En primer lloc, com Dewey deia: «Educació no és la preparació per la vida, és la vida mateixa». En segon lloc, «la vivència del temps és educable i té sentit ètic». Per tal de fer el tancament definitiu, l'autor proposa als mestres ensenyar el temps per tal d'ajudar als alumnes a desenvolupar-se com a persones.

En conclusió, el llibre *Les dimensions del temps* és un bon exemple per entendre les diverses dimensions que ens proporciona la idea de temps; l'aspecte social, artístic, educacional, conceptual i filosòfic. Els professionals que s'han encarregat d'aquest llibre han acomplert una gran feina ja que el seu coneixement ric en la matèria queda reflectit en l'obra que ens ocupa. En cada capítol traspua una riquesa impregnada de noves idees que ajuden al lector a comprendre cada cop més el concepte del temps. Per tant, l'obra és molt recomanable per tot el públic que en algun moment de la seva vida hagi volgut adquirir un coneixement més detallat sobre el que suposa el temps. La gran quantitat d'exemples que es proporcionen en els diversos apartats són d'una excel·lència acadèmica rellevant. Un darrer afegitó. Per tal d'entendre la globalitat del llibre, cal llegir-ho amb molta atenció a fi de captar tots els punts interessants, que en són uns quants. La perspectiva final

que dona és educativa i això promou un futur interès per part dels mestres per treballar el temps a l'aula.